

Neke odrednice iskustava preotimanja ljubavnih partnera za kratkoročne i dugoročne veze

Žuvanić, Nina

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:620220>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-06-01**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**NEKE ODREDNICE ISKUSTAVA PREOTIMANJA LJUBAVNIH PARTNERA ZA
KRATKOROČNE I DUGOROČNE VEZE**

Diplomski rad

Nina Žuvanić

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Ivana Hromatko

Zagreb, 2022.

IZJAVA

Pod punom moralnom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradio/la samostalno te da u njemu nema kopiranih, prepisanih ili preuzetih dijelova teksta tuđih radova koji nisu propisno označeni kao citati s navedenim izvorom iz kojeg su preneseni.

U Zagrebu, 16.07.2022.

Nina Žuvanić

Sadržaj

Uvod	1
<i>Preotimanje ljubavnih partnera</i>	1
<i>Učestalost preotimanja partnera</i>	2
<i>Osobne karakteristike i iskustva preotimanja partnera</i>	4
<i>Socioseksualnost</i>	5
<i>Mračna trijada</i>	6
<i>Privrženost ljubavnim partnerima</i>	8
Cilj, problemi i hipoteze istraživanja	10
Metoda	11
<i>Sudionici</i>	11
<i>Mjerni instrumenti</i>	11
<i>Postupak</i>	14
Rezultati	14
Rasprava	22
Zaključak	27
Literatura	28
Prilozi	33

Neke odrednice iskustava preotimanja ljubavnih partnera za kratkoročne i dugoročne veze

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnose roda, socioseksualnosti, mračne trijade, privrženosti ljubavnom partneru i iskustava preotimanja tuđih partnera za kratkoročne i dugoročne veze. Istraživanje je provedeno online putem te je sudjelovalo ukupno $N=389$ punoljetnih sudionika koji su barem jednom bili u intimnom odnosu. Kao mjera preotimanja partnera korišten je Upitnik romantične privlačnosti (ARAS), za mjerenje socioseksualne orijentacije korišten je Upitnik socioseksualne orijentacije (SOI-R), za mračnu trijadu Kratka skala mračne trijade, te za romantičnu privrženosti Inventar iskustva u bliskim vezama. Rezultati su pokazali da su muškarci općenito skloniji preotimanju partnera za kratkoročne veze u odnosu na žene. Rod se pokazao značajnim prediktorom pokušaja preotimanja partnera i za kratkoročne i za dugoročne veze, no njegova se značajnost izgubila dodavanjem drugih prediktora. Socioseksualnost se pokazala pozitivno prediktivnom u objašnjenju varijance pokušaja preotimanja i za kratkoročne i za dugoročne veze te bivanja metom preotimanja za kratkoročne veze. Od crta mračne trijade najveći pozitivni doprinos u objašnjenju varijance iskustava preotimanja imala je psihopatija. Anksioznost vezana uz privrženost ljubavnim partnerima značajno je pozitivno predviđala iskustvo bivanja metom preotimanja za kratkoročne veze i pokušajem preotimanja za dugoročne veze, dok je izbjegavanje imalo značajan samostalni doprinos u objašnjenju pokušaja preotimanja za dugoročne veze. S obzirom na to da je preotimanje partnera jedna od evoluiranih psiholoških adaptacija čija je funkcija povećanje reproduktivnog uspjeha, proučavanje odrednica ovog ponašanja je važno kako bismo bolje razumjeli dinamiku romantičnih odnosa.

Ključne riječi: preotimanje partnera, socioseksualnost, mračna trijada, privrženost ljubavnim partnerima

Some predictors of mate poaching for short-term and long-term relationships

The aim of this research was to examine the relationships between gender, sociosexuality, the Dark Triad, romantic attachment, and experiences of mate poaching for short-term and long-term relationships. The research was conducted online with a sample of $N=389$ adult participants who were in a romantic relationship at least once. Anonymous Romantic Attraction Survey (ARAS) was used as a measure of mate poaching experiences, The revised Sociosexual Orientation Inventory (SOI-R) was used to measure sociosexual orientation, the Dark Triad Short Scale for the Dark Triad, and Experiences in Close Relationship Inventory for romantic attachment. The results showed that men are generally more inclined to mate poach for short-term relationships than women. Gender proved to be a significant predictor of mate poaching attempts for both short-term and long-term relationships, but its significance was lost when other predictors were considered. Sociosexuality is shown to be predictive in explaining the variance of mate poaching attempts for both short-term and long-term relationships and being the target of poaching for short-term relationships. Regarding specific Dark Triad traits psychopathy has the greatest positive contribution in explaining the variance of mate poaching experiences. Attachment anxiety significantly positively predicted the experience of being the target of mate poaching for short-term relationships and poaching attempts for long-term relationships, while avoidance had a significant contribution only for long-term poaching attempts. Given that mate poaching is one of the evolved psychological adaptations with the function to increase reproductive success, studying the determinants of this behavior is important to better understand the dynamics of romantic relationships.

Key words: mate poaching, sociosexuality, Dark triad, romantic attachment

Uvod

Suvremeni čovjek je potomak duge loze predaka koji su bili uspješni u rješavanju kompleksnih adaptivnih problema nužnih za uspješnu reprodukciju. Kao njihovi potomci, naslijedili smo strategije pronalaska partnera koje su se njima pokazale uspješnima. Raspoložemo brojnim evoluiranim psihološkim adaptacijama zaduženima posebno za zadatak reprodukcije. Prvi zadatak s kojim se suočavamo je privlačenje potencijalnih partnera. Pokazuje se da je najbolji način privlačenja partnera korištenje taktika koje utjelovljuju romantične želje pojedinaca suprotnog spola jer ni u jednoj zajednici članovi nemaju jednake želje reproducirati se sa svim članovima društva. Neki su pojedinci više traženi kao partneri, neki manje, a želje određuju tko će nas privlačiti i koga ćemo mi privlačiti te koje će taktike privlačenja biti uspješne (Buss, 2007). Kada govorimo o željenim karakteristikama partnera i taktikama za pridobivanje partnera, zapravo pričamo o spolnom odabiru - teoriji koja postulira da će evolucija određenih osobina i ponašanja, preferiranih od strane suprotnog spola, povećati vjerojatnost reprodukcije pojedincima koji posjeduju te osobine (Trivers, 1972). Veliki broj istraživanja efektivnosti romantične privlačnosti svodi se na ideju intraseksualne kompeticije kao pokušaja privlačenja potencijalnih partnera iz "bazena" slobodnih pojedinaca. No, ova ideja zaobilazi jedan važan adaptivni problem koji je zasigurno bio prisutan, a to je da su mnogi poželjni potencijalni partneri već pronašli partnere i nisu dio bazena slobodnih pojedinaca. Ovaj je problem zahtijevao posebnu vrstu strategije privlačenja koja se značajno razlikuje od strategije privlačenja slobodnih pojedinaca, a to je preotimanje partnera (engl. *mate poaching*) (Schmitt i Buss, 2001).

Preotimanje ljubavnih partnera

Preotimanje partnera odnosi se na ponašanja usmjerena na privlačenje osobe koja je već u intimnom odnosu s nekim drugim kako bi se s njom ostvario kratkoročan ili dugoročan intiman odnos (Schmitt i Buss, 2001). Iz evolucijske perspektive, pretpostavlja se da su se pojedinci koji su koristili učinkovitije strategije privlačenja partnera, od kojih je jedna i preotimanje, imali veću šansu odabrati poželjnije partnere te na taj način povećati i vlastitu reproduktivnu uspješnost (Schmitt i Buss, 2001). Iako se ne može reći sa sigurnošću koliko se ovo ponašanje učestalo

javljalo među našim precima, pretpostavlja se da je bilo relativno često tijekom naše evolucijske povijesti. Neki od dokaza su da je ovo ponašanje također uočeno i kod drugih vrsta (Dawkins i Krebs, 1978; deWaal, 1986; prema Arnocky, Sunderani i Vaillancourt, 2013) i među različitim kulturama (Schmitt, 2004). Nadalje, pokazuje se da je među modernim lovačko-sakupljačkim zajednicama koje oslikavaju one iz naše evolucijske prošlosti, ponašanje preotimanja partnera bilo relativno često. Među razvijenijim suvremenim društvima stopa preljuba u intimnim odnosima kreće se između 20% i 75% ovisno o dobi, vrsti intimnog odnosa i trajanju odnosa (npr. Wiederman, 1997). Schmitt and Buss (2001) pretpostavljaju da bi mnoge od tih nevjera mogle biti rezultat strateških preotimanja za kratkoročne veze. U prilog tome da je preotimanje partnera evolucijska adaptacija naših uspješnih predaka ide i postojanje nekih drugih adaptivnih mehanizama kojima možemo svjedočiti kao što je nadgledanje partnera. Nadgledanje partnera odnosi se na strategiju zadržavanja partnera i istovremenog sprječavanja pokušaja potencijalnih preotimača da preotmu partnera te sprječavanja partnera da napusti odnos (Buss i Shackelford, 1997). Nedvojbeno je ovakav adaptivni mehanizam nastao kao posljedica preotimanja partnera.

Učestalost preotimanja partnera

U jednom od istraživanja Schmitta i Bussa (2001) provedenom na uzorku studenata pokazalo se da je 50% sudionika imalo barem neko iskustvo preotimanja tuđeg partnera za kratkoročan ili za dugoročan odnos. Sudionici su izjavili da su puno češće bili u ulozi mete pokušaja preotimanja i to 85% njih navodi da im se dogodilo barem jednom, dok 30% muškaraca i 25% žena govori da im se to događalo učestalo. Od onih koji su bili mete preotimanja, 40% muškaraca i 30% žena bilo je uspješno preoteto iz svojeg intimnog odnosa u nekom trenutku u životu zbog ostvarenja novog kratkoročnog ili dugoročnog odnosa. U međukulturalnom istraživanju provedenom na članovima 53 različite nacije pokazalo se da je otprilike 57% muškaraca i 35% žena barem jednom pokušalo preoteti nekoga kako bi s njime ostvarili kratkoročan seksualni odnos, dok je oko 67% muških i 44% žena pokušalo preoteti tuđe partnere kako bi ostvarili dugoročnu vezu (Schmitt, 2004).

Pretpostavlja se da je prednost koju je preotimanje imalo za muškarce to da su mogli imati neobavezan seks sa ženama u koje su već njihovi partneri uložili resurse (Davies, Shackelford i Goetz, 2006). Uzmemo li u obzir da muškarci, u usporedbi sa ženama, ulažu puno manje

reproduktivne energije u djecu, očekivano je da će se prepuštati prilikama koje im omogućuju da drugi muškarci ulažu u njihove potomke bez njihova znanja, a preotimanje tuđih partnera za kratkoročne veze im to omogućuje. S druge strane, žene, zbog zahtjeva roditeljskog ulaganja, znatno su selektivnije u odabiru partnera (Trivers, 1972) i ne mogu profitirati od preotimanja partnera na isti način kao i muškarci, odnosno ne mogu izbjeći ulaganje u potomstvo. Ipak, žene se i dalje upuštaju u ponašanja preotimanja partnera za kratkoročne veze. Istraživači predlažu da se žene upuštaju u kratkoročne seksualne odnose kako bi osigurale “dobre gene”. Pokazalo se da žene preferiraju preotimati muškarce sa simetričnim obilježjima kao partnere za neobavezan seks, vjerojatno zbog njihove genetičke robusnosti (Gangestad i Thornhill, 1997). Nakon tog kratkotrajnog odnosa one se često vraćaju svojem dugotrajnom partneru što, prema nekim procjenama dovodi do toga da je u određenim kulturama stopa “kukavičjih jajeta”, odnosno djece čiji biološki očevi nisu oni za koje se smatra da jesu, čak i do 10% (Baker i Bellis, 1995). Prema teoriji strateškog pluralizma, žene se upuštaju u ovakva ponašanja zbog otežanog pronalaska partnera koji će posjedovati obje važne karakteristike po kojima žene vrednuju partnere - kvaliteta gena i spremnost na ulaganje u potomke. Greiling i Buss (2000) su dodatno pokazali da će se žene češće upuštati u izvanbračne seksualne odnose ako su njihovi dugotrajni partneri nasilni, nezainteresirani za seks ili ih varaju.

Iako su kratkotrajni seksualni odnosi vrlo česta pojava među ljudima, u modernim zapadnim društvima većina se njih odlučuje na uspostavu i održavanje dugoročnog intimnog odnosa s jednim odabranim partnerom (Miller, Putcha-Bhagavatula i Pedersen, 2002). Pretpostavlja se da su monogamija i dugoročno partnerstvo nastali zbog ženskih preferencija prema muškarcima koji investiraju u potomke (Buunk i Fisher, 2009) i zbog želje muškaraca da osiguraju očinstvo nad svojim potomcima kroz ponašanja nadziranja partnera (Marlowe, 2000). Schmitt i Buss (2001) vjeruju da se i preotimanje za dugoročne veze također javljalo tijekom naše evolucijske povijesti. Kao jedan od razloga upuštanja u preotimanje za dugoročnu vezu navode smrt partnera koja je bila učestala pojava kroz našu povijest. Pretpostavljaju da je za mnoge privlačenje novog partnera nakon smrti prethodnog značilo pokušati preoteti već zauzetu osobu s obzirom na to da je mnogo kvalitetnih potencijalnih partnera već zauzeto. Osim navedenog, poliginija koja je nekada bila uobičajena praksa, zasigurno je otežavala pronalazak partnerice mnogim muškarcima, prisiljavajući neke da se upuštaju u preotimanje partnera kao strategije pronalaska dugotrajne veze (Schmitt i Buss, 2001). Serijalna monogamija, koja je trenutno

uobičajena praksa u modernim društvima, stavlja u prednost one koji imaju sposobnost preotimanja partnera pružajući im dodatne šanse za reprodukcijom (Schmitt i Buss, 2001). Prema Schmittu (2004), pokazuje se da je otprilike 10% aktualnih intimnih veza zapravo rezultat preotimanja partnera.

Osobne karakteristike i iskustva preotimanja partnera

Zanimljivo je koliko je ponašanje preotimanja partnera učestalo bez obzira na rizike koje ono nosi. Za početak, vjerojatnost da ćemo biti odbijeni svakako je veća nego kod pokušaja privlačenja slobodne osobe. Također, ako se prepustimo ovakvom ponašanju, bili otimač ili meta otimanja, kod mnogih je posljedično neizbježan stres, osjećaji krivnje i srama koji se javljaju zbog društvene osude takvog ponašanja. Najveći rizik kojem se pojedinac prepušta vjerojatno je potencijalna osveta od strane osobe čiji/a je partner/ica preotet/a. Zbog navedenih rizika jedan od glavnih izazova preotimanja partnera je činjenica da taktike koje se koriste u uobičajenom privlačenju partnera, u kontekstu preotimanja, nemaju jednake ishode. Umjesto korištenja izravnih taktika, mnogi su prisiljeni koristiti suptilne strategije za stjecanje romantične naklonosti, poput potajnih pogleda, polaganog ulaska u socijalni krug potencijalnog partnera ili suptilnog sađenje sjemena nezadovoljstva prema postojećoj vezi (Schmitt, 2004).

Nije iznenađujuće, s obzirom na riskantnu prirodu preotimanja koja uključuje obmanu, tajnovitost i uzbuđenje, da pojedinci uvelike variraju u spremnosti upuštanja u ovakva ponašanja. Schmitt i Buss (2001) su pronašli da pojedinci koji su skloniji preotimanju tuđih ljubavnih partnera imaju istaknutije određene crte ličnosti. Primjerice, koristeći Velikih pet dimenzija ličnosti (Big Five; Goldberg, 1992) i "Sexy seven" dimenzija seksualnosti pokazalo se da se osobe koje su sklonije ponašanju preotimanja partnera opisuju manje savjesnima, manje ugodnima, nevjernima i erotofiličnima. Erotofiličnost se odnosi na lakoću s kojom osoba reagira na seksualne podražaje i u kojoj mjeri doživljava pozitivne osjećaje o seksu (Schmitt i Buss, 2000). Ljudi koji su učestalo bili mete pokušaja preotimanja također posjeduju određene karakteristike - opisuju se više ekstrovertiranima, otvorenima za iskustva, fizički atraktivnima i nevjernima. Osobe koje su uspješne u preotimanju relativno su otvorene za iskustva, fizički atraktivne, seksualno nerestriktivne i erotofilične. S druge strane, one osobe koje su uspješno preotete navode za sebe da su nesavjesne, neugodne, neurotične i erotofilične. Bazične crte ličnosti osoba sklonih

preotimanju partnera pokazale su se i kulturalno univerzalne barem u 10 svjetskih regija uključenih u istraživanje Schmitta (2004), a te se crte odnose na ekstraverziju, ugodnost, otvorenost i erotofiliju. Prema navedenim nalazima, Schmitt i Buss (2001) pretpostavljaju da se znatiželja i otvorenost prema razgovoru o seksualnim temama potencijalni katalizatori uspješnog preotimanja.

Socioseksualnost

Pojam koji objedinjuje seksualnu restriktivnost i nerestriktivnost, odnosno ljudsku orijentaciju prema neobaveznom seksualnom odnosu naziva se socioseksualnost, a prvi ga je predstavio Kinsey (Kinsey, 1953). Ovaj je konstrukt izmamio puno veći interes znanstvene zajednice nakon što su Simpson i Gangestad (1991) ponudili kratki upitnik globalne socioseksualne orijentacije (the *Sociosexual Orientation Inventory* (SOI)). Oni koji imaju visoko izraženu socioseksualnu orijentaciju imaju tendenciju upuštati se u kratkotrajne seksualne odnose s malo emocionalnog investiranja u odnos. S druge strane, osobe s niskom socioseksualnom orijentacijom češće su monogamne i upuštaju se u dulje intimne odnose koje karakteriziraju predanost i ulaganje. Socioseksualna orijentacija sastoji se od tri komponente, a to su ponašanje, stavovi i želje. Ponašajna dimenzija čini učestalost upuštanja neke osobe u neobavezne seksualne odnose. Stavovi se mogu konceptualizirati kao dispozicije ka neobaveznom seksualnom odnosu, dok se socioseksualne želje odnose na sklonosti seksualnom uzbuđenju i maštanju o partnerima s kojima osoba nije u dugoročnom odnosu.

U prosjeku muškarci pokazuju manje restriktivne stavove prema neobaveznom seksu, više fantaziraju o seksu s različitim partnerima i češće se upuštaju u kratkoročne seksualne odnose (Schmitt, 2005). Ovakvi nalazi dobivaju se među različitim kulturama te idu u prilog već spomenutoj teoriji diferencijalnog roditeljskog ulaganja koja nalaže da su muškarci i žene evoluirali različite seksualne strategije. Ipak, čini se da bez obzira na robusnost razlika u socioseksualnosti među spolovima, još veće se varijacije u socioseksualnoj orijentaciji dobivaju unutar svakog spola (npr. Simpson i Gangestad, 1991). Ovakvi nam podaci indiciraju da postoji veliki dio varijance socioseksualnosti koji se ne može objasniti spolom, već nekim drugim faktorima poput okolinskih. Gangestadov i Simpsonov (2000) model strateškog pluralizma (SPM) opisuje kako bi različiti okolinski uvjeti i znakovi koji ih signaliziraju trebali utjecati na kompromise između roditeljskog ulaganja i genetske održivosti, oblikujući tako pojedinca i razlike

u socioseksualnosti. Razlike u socioseksualnoj orijentaciji trebale bi stoga odražavati primjenjivanje različitih strategija privlačenja partnera unutar svakog spola (Simpson, Wilson i Winterheld, 2004). Veliki broj istraživanja pokazuje povezanost socioseksualnosti i različitih ponašanja vezanih uz reproduktivne strategije, primjerice, preferencije partnera za dugoročnu ili kratkoročnu vezu (Simpson i sur., 2004) pa i ponašanja preotimanja partnera. Schmitt (2005) je utvrdio da socioseksualna orijentacija pozitivno korelira s učestalošću pokušaja preotimanja tuđih partnera i s uspjehom da budemo preoteti od partnera. Povezanost socioseksualnosti i preotimanja partnera ispitana je i na hrvatskom uzorku studenata (Grundler i sur., 2013) te je dobivena pozitivna povezanost socioseksualnosti s pokušajima preotimanja tuđih partnera, s pokušajima drugih da preotmu ispitanike i s uspješnošću tog ponašanja kod oba spola. Mogli bismo zaključiti da osobe nerestriktivne socioseksualnosti osim što pokušavaju preoteti druge, signaliziraju okolini da su i oni otvoreni za to da ih se preotme. Ovakvi podaci u skladu su s nalazom da su osobe permissivne socioseksualne orijentacije sklone iskazivanju vidljivih ponašanja koja ukazuju na njihovu seksualnu dostupnost (Simpson, Gangestad i Biek, 1993). Iako povezanost postoji, ona je relativno niska, stoga autori sugeriraju da su u pozadini preotimanja, kao strategije privlačenja partnera koja sa sobom nosi određene rizike, karakteristike koje predisponiraju osobe na rizična ponašanja, poput mračne trijade ličnosti (Grundler i sur., 2013).

Mračna trijada

Mračna trijada je koncept kojeg su osmislili Paulhus i Williams (2002) i odnosi se na crte ličnosti koje se nerijetko javljaju zajedno, a to su subklinička psihopatija, subklinički narcizam i makijavelizam. Cilj im je bio inače patološke osobine ličnosti definirati kroz normalan raspon funkcioniranja, odnosno na ne-kliničkoj populaciji. Riječ je o nezavisnim crtama ličnosti, ali koje dijele neke karakteristike poput iskorištavanja drugih, emocionalne hladnoće, pridavanja velike važnosti sebi i manipulativnosti (Paulhus i Williams, 2002).

Osobe koje imaju izraženu crtu makijavelizma su manipulativne, cinične, sklone laganju i obmanjivanju drugih (Furnham, Richards i Paulhus, 2013). Naziv makijavelizam potječe iz filozofije Nicola Machiavellija, talijanskog diplomata i političkog savjetnika koji je pisao o umijeću vladanja. Christie i Geis (1970) su analiziranjem filozofije i taktičkih preporuka iz njegovog izvornog djela kreirale upitničku mjeru makijavelizma. Narcizam čine osjećaji osobne

superiornosti, grandioznosti i dominacije nad drugima (Furnham i sur., 2013). Samo ime potječe iz grčkog mita o Narcisu, mladiću koji se zaljubio u vlastiti odraz u jezeru te odbijao pažnju i ljubav drugih oko sebe (Grenyer, 2013). Narcizam se u kliničkom smislu definirao kao narcisoidni poremećaj ličnosti, no važna je razlika kod subkliničkog narcizma da se radi o dobro prilagođenim pojedincima koji koriste razne interpersonalne taktike poput taktičkog zbližavanja ili zavaravanja kako bi pridobili pažnju drugih te su nerijetko u tome i uspješni (Pincus i Lukowitsky, 2010; Brunell i sur., 2008). Psihopatija je, čak i na subkliničkoj razini, smatrana “najmračnijom” od mračne trijade te je najmanje zastupljena u općoj populaciji u odnosu na druge dvije karakteristike (Jones i Paulhus, 2014). Osobe koje imaju izraženu crtu psihopatije imaju deficit empatije i osjećaja srama, manjak grižnje savjesti i krivnje, impulzivne su, sklone traženju uzbuđenja i antisocijalnim ponašanjima (Furnham, Richards i Paulhus, 2013). Koncept psihopatije proizašao je iz psihijatrije, a primarna razlika između kliničke i subkliničke psihopatije nije u vrsti nego u razini izraženosti osjećaja i ponašanja - osobe sa visokom subkliničkom psihopatijom i dalje su funkcionalne u zajednici.

Iako su ove tri crte ličnosti generalno smatrane nepoželjnima, njihova prisutnost u različitim kulturama, vremenska postojanost i povezanost s nekim pozitivnim osobinama sugerira da mogu biti korisne (Jonason i sur., 2009). U kontekstu izbora partnera, osobe s izraženim crtama mračne trijade u prosjeku su sklonije “brzoj” strategiji izbora partnera, odnosno kratkoročnim seksualnim odnosima. Pokazalo se da je makijavelizam povezan sa promiskuitetnim i seksualno nasilnim ponašanjem (McHoskey, 2001). Narcisoidni pojedinci imaju tendenciju ka permisivnoj socioseksualnosti (Foster, Shrira i Campbell, 2006); lako se upuštaju u nove veze, ali su manje predani i manje zainteresirani za ostanak u dugoročnoj vezi (Foster i sur., 2006). Evolucijski gledano, upuštati će se u kratkoročne strategije pronalaska partnera kako bi poboljšali vlastiti reproduktivni uspjeh (Rowe, 1995). Povezanost mračne trijade s permisivnom socioseksualnosti i preferencijom kratkoročnih odnosa posebno je istaknuta kod muškaraca (Jonason i sur., 2009). Općenito je jedan od najistaknutijih nalaza mračne trijade to da muškarci pokazuju više rezultate na svim trima crtama (Paulhus i Williams, 2002). Kao vjerojatne razloge tome Muris i sur. (2017) navode biološke razlike, tj. učinak testosterona te socijalne razlike, odnosno rodne uloge koje su vidljive i u strategijama traženja partnera.

Jonason i sur. (2010) pronašli su da su pojedinci s izraženim crtama mračne trijade skloniji ponašanjima preotimanja partnera. Točnije, skloniji su pokušajima preotimanja i bivanju uspješno preotetima. Ovakve su nalaze replicirali Kardum i sur. (2015) te su pronašli da mračna trijada, a posebno psihopatija, bolje predviđa preotimanje partnera od crta ličnosti Modela velikih pet. To su objasnili evolucijskom tezom nastanka psihopatije koje ističe da je ova karakteristika evoluirala kao strategija životne povijesti koja preferira veći broj kratkoročnih partnera nad roditeljskim ulaganjem (Wiebe, 2004). Naime, psihopatiju i čine karakteristike poput manipulativnosti i niske savjesnosti koje omogućuju ulaženje u brojne kratkoročne odnose, promiskuitetnost te ubrzo napuštanje odnosa i roditeljske uloge (Kardum i sur., 2015).

Privrženost ljubavnim partnerima

Teoriju privrženosti originalno je predložio Bowlby (1979) kako bi objasnio emocionalnu povezanost između novorođenčadi i njihovih skrbnika. Privrženost ima zaštitničku ulogu, a njena je funkcija održavanje blizine brižnih i podržavajućih pojedinaca (tzv. figura privrženosti) koji nam mogu pružiti sigurnost i zadovoljiti naše potrebe te time povećati vjerojatnost preživljavanja. Briga i osjetljivost skrbnika na djetetove potrebe i teškoće predviđaju različite obrasce ponašanja kod djeteta tijekom separacije i ponovnog susreta sa skrbnikom (Ainsworth, 1978). Ove obrasce ponašanja nazivamo stilovima privrženosti, a često ih dijelimo na sigurnu, anksioznu, izbjegavajući i dezorganizirani stil privrženosti.

Iako je djelovanje privrženosti najočitije tijekom djetinjstva, njena je uloga važna u formiranju socijalnih odnosa tijekom cijelog života. Razvoj socijalnih odnosa kroz život pod utjecajem je mentalnih reprezentacija nastalih kroz obrasce interakcija s figurama privrženosti. Vjerojatno najbliži interpersonalni odnosi koje pojedinci imaju tijekom odrasle dobi su oni ljubavni stoga se mnogo istraživača usmjerilo na ispitivanje romantične ljubavi kao procesa privrženosti (Bartholomew i Horowitz, 1991). Iako postoji mnogo različitih mjera i konceptualizacija romantične privrženosti odraslih, većina njih se slaže da su u privrženost uključene dvije dimenzije - anksioznost vezana uz privrženost i izbjegavanje vezano uz privrženost (Brennan, Clark i Shaver, 1998). Dimenzija anksioznosti odnosi se na strah od napuštanja i odbacivanja od strane ljubavnog partnera, a dimenzija izbjegavanja na to koliko nam je ugodno biti intimnima s drugom osobom i ovisiti o njoj. Bartholomew i Horowitz (1991) predložili su

četiri stila privrženosti ljubavnim partnerima na temelju ove dvije dimenzije: sigurnu (niska anksioznost, nisko izbjegavanje), zaokupljenu (visoka anksioznost, nisko izbjegavanje), odbijajuću (niska anksioznost, visoko izbjegavanje) i plašljivu privrženost (visoka anksioznost i visoko izbjegavanje).

Osobe sa sigurnim stilom privrženosti, primjerice, imaju dulje, stabilnije i više zadovoljavajuće veze (Feeney, 1994) i izjavljuju da su skloniji seksualnim eksperimentiranjima s dugoročnim partnerom. Osim toga, navode da su manje skloni neobaveznom seksu za jednu noć i varanju (Hazan i sur., 1994). Pojedinci sa zaokupljenom privrženošću (visokom anksioznosti, niskim izbjegavanjem) izjavljuju o manjem zadovoljstvu vezom i imaju veće stope neuspjelih veza u odnosu na sigurno privržene pojedince (npr. Carnelley, Pietromonaco i Jaffe, 1996). Osobe s visoko izraženom dimenzijom izbjegavanja također imaju višu stopu prekida i manje zadovoljstvo vezama, no oni u odnosu na pojedince sa visokom anksioznosti pokazuju manji interes za intimne odnose općenito, a posebno one dugoročne (Shaver i Brennan, 1992) te su manje skloni zaljublivanju (Hatfield i sur., 1989). Odbijajući i plašljivo privrženi pojedinci, u odnosu na sigurno i zaokupljeno privržene imaju otvorenije stavove prema neobaveznom seksualnom odnosu i općenito se češće upuštaju u takve odnose (Brennan i Shaver, 1995).

Što se tiče ponašanja preotimanja partnera, pokazuje se da privrženost ljubavnim partnerima predviđa iskustva preotimanja neovisno o crtama ličnosti pojedinaca (Schachner i Shaver, 2002). Naime, pojedinci koji imaju više izraženo izbjegavanje češće se upuštaju u pokušaje preotimanja partnera za kratkoročne seksualne veze, no ne i za dugoročne. Isto tako, u odnosu na pojedince s niskim izbjegavanjem, učestalije bivaju metama preotimanja za kratkoročne veze. U nešto novijem istraživanju, Gorniewicz (2011) je pokazao da obje facete privrženosti ljubavnim partnerima - anksioznost i izbjegavanje pozitivno koreliraju s pokušajima preotimanja partnera i za kratkoročne i za dugoročne odnose.

Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Cilj ovog istraživanja je opisati odnose roda, socioseksualnosti, osobina mračne trijade (narcizma, psihopatije i makijavelizma), privrženosti ljubavnim partnerima (izbjegavanje i anksioznost) i iskustva preotimanja partnera za dugoročne i za kratkoročne intimne odnose.

Problemi i hipoteze:

P1: Ispitati povezanost socioseksualnosti, privrženosti ljubavnim partnerima (izbjegavanje i anksioznost) i osobina mračne trijade (psihopatija, makijavelizam i narcizam) s iskustvima preotimanja partnera za kratkoročne i za dugoročne veze.

H1a: Socioseksualnost će biti pozitivno povezana sa svim iskustvima preotimanja partnera za kratkoročne veze te s njihovom uspješnošću.

H1b: Sve crte mračne trijade biti će pozitivno povezane sa svim iskustvima preotimanja partnera za kratkoročne i za dugoročne veze te njihovom uspješnošću. Psihopatija će najviše korelirati s iskustvima preotimanja za kratkoročne veze.

H1c: Od dimenzija privrženosti ljubavnim partnerima, izbjegavanje će pozitivno korelirati sa svim iskustvima preotimanja partnera za kratkoročne veze i njihovim uspjesima, a anksioznost će pozitivno korelirati s pokušajima da netko sudionicima preotme partnera za kratkoročne i za dugoročne veze.

P2: Ispitati zajednički prediktivni doprinos roda, socioseksualnosti, mračne trijade i privrženosti ljubavnim partnerima u objašnjenju iskustva preotimanja partnera za kratkoročne i za dugoročne veze.

H2a: Rod ima značajan samostalni doprinos u objašnjenju pokušaja preotimanja i bivanja metom pokušaja preotimanja za kratkoročne veze pri čemu će muškarci značajno češće preotimati, a žene značajno češće biti mete preotimanja za kratkoročne veze.

H2b: Socioseksualnost ima značajan samostalni doprinos u objašnjenju pokušaja preotimanja partnera i bivanja metom pokušaja preotimanja za kratkoročne veze.

H2c: Sve tri osobine mračne trijade (psihopatija, makijavelizam i narcizam) imaju značajan samostalni doprinos u objašnjenju pokušaja preotimanja partnera i bivanja metom pokušaja preotimanja za kratkoročne veze.

H2d: Izbjegavanje ima značajan samostalni doprinos u objašnjenju pokušaja preotimanja partnera i bivanja metom pokušaja preotimanja za kratkoročne veze.

Metoda

Sudionici

Upitniku je pristupilo 412 sudionika od 18 do 75 godina (M dob=30.93, SD =10.68), pri čemu nisu svi sudionici ispunili sve dijelove upitnika. Uzorak su sačinjavale 294 žene (68.7%), 117 muškaraca (27.3%) te jedna osoba (0.2%) koja se izrazila kao “drugo”. Od svih sudionika koji su pristupili upitniku na pitanje o postignutom stupnju obrazovanja njih 116 (28.2%) završilo je srednju školu, 117 (28.4%) preddiplomski, 170 (41.3%) diplomski, a 9 (2.2%) doktorski studij. Svoj socioekonomski status 8 (1.9%) sudionika procjenjuje ispodprosječnim, 31 (7.5%) navodi da im je “nešto ispod prosjeka”, 216 procjenjuje prosječnim (52.4%), 132 (32%) nešto iznad prosjeka i 25 (6.1%) iznadprosječnim. Na pitanje “Jeste li ikad bili u romantičnom odnosu?” odgovorilo je 409 sudionika od čega je 389 sudionika (94.4%) koji su barem jednom bili u romantičnom odnosu sudjelovalo u daljnjem istraživanju, dok je za one koji nikad nisu bili ($N = 20$) upitnik završio s tim pitanjem i nisu bili uključeni u analizu. Prosječno trajanje cijele ankete bilo je 13 minuta.

Mjerni instrumenti

U primijenjenom istraživanju bili su korišteni sljedeći instrumenti: *Upitnik romantične privlačnosti (Anonymous Romantic Attraction Survey – ARAS, Schmitt i Buss, 2001)*, *Upitnik socioseksualne orijentacije (SOI-R) (Penke i Asendorpf, 2008)*, *Kratka skala mračne trijade*

(Paulhus i Jones, 2014) i *Inventar iskustva u bliskim vezama* (eng. Experiences in Close Relationship Inventory, Brennan i sur., 1998).

Upitnik romantične privlačnosti (Anonymous Romantic Attraction Survey – ARAS)

Za mjerenje učestalosti i uspješnosti preotimanja partnera korištena je hrvatska verzija *Upitnika romantične privlačnosti* (Grundler i sur., 2013; *Anonymous Romantic Attraction Survey – ARAS*, Schmitt i Buss, 2001). Upitnik se sastoji od 13 pitanja. Prvo je postavljeno 10 pitanja koja su ispitivala je li osoba preotimala, bila metom preotimanja i je li njezin partner bio metom preotimanja te koliko je bila uspješnost tih ponašanja. Za učestalost pokušaja preotimanja korištena je skala od 1 (*nikad*) do 7 (*uvijek*) dok je za uspješnost preotimanja korištena skala od 1 (*potpuno neuspješni*) do 7 (*vrlo uspješni*). Primjer pitanja za učestalost preotimanja glasi “Kada ste bili u ljubavnoj vezi, je li Vas ikada itko pokušao odvući od Vašeg ljubavnog partnera s namjerom da s Vama ostvari kratkotrajnu seksualnu vezu?”, dok za uspješnost glasi “Ako Vas je netko pokušao privući kao partnera za kratkotrajnu seksualnu vezu, koliko je u tome bio uspješan (ako nikada nitko nije pokušao, preskočite to pitanje)?”. Zadnja tri pitanja u obje verzije upitnika ispituju je li sudionik trenutno u vezi, je li u vezi s partnerom kojeg je privukao/koji je njega privukao dok je bio u vezi s nekim drugim. Postoje dvije verzije upitnika od kojih se jedan odnosi na prijašnja iskustva preotimanja partnera za kratkotrajne veze (kratke afere ili neobavezan seks), a drugi za dugotrajne veze, od kojih su obje primijenjene u ovom istraživanju. Sveukupno je bilo 23 pitanja jer su zadnja tri pitanja ista u obje verzije upitnika.

Kratka skala mračne trijade (engl. Short Dark Triad, Paulhus i Jones, 2014)

Ova je skala konstruirana za mjerenje zastupljenosti osobina mračne trijade. Sastoji se od tri podljestvice koje predstavljaju osobine mračne trijade: Makijavelizam (9 čestica, npr. “Pametno je imati na umu informacije koje možeš poslije upotrijebiti protiv nekoga.”), Narcizam (9 čestica, npr. „Ljudi me vide kao rođenog vođu“) i Psihopatija (9 čestica, npr. „Volim se osvećivati autoritetima.“) te sveukupno ima 27 čestica. Čestice su formirane u obliku izjavnih rečenica, a zadatak sudionika je izraziti slaganje na skali Likertova tipa od 1 do 5 (1 – *uopće se ne slažem*; 5 – *u potpunosti se slažem*). Ukupan rezultat za svaku podljestvicu računa se po načelu jednostavne linearne kombinacije s tim da se čestice 11., 15., 17., 20. i 25. obrnuto boduju. Viši rezultat ukazuje na veću izraženost pojedine crte mračne trijade. Koeficijenti pouzdanosti u ranijim istraživanjima

provedenim na različitim uzorcima kretali su se između $\alpha = .72$ do $\alpha = .80$ (Jones i Paulhus, 2014). U ovom je istraživanju korištena hrvatska adaptacija skale (Kristofich-Ambruš i sur., 2013), a pouzdanosti na uzorku sudionika ovog istraživanja iznosile su za makijavelizam $\alpha = .72$, za psihopatiju $\alpha = .77$, a za narcizam $\alpha = .52$.

Upitnik socioseksualne orijentacije (SOI-R)

Kao mjera socioseksualne orijentacije korišten je hrvatski prijevod SOI-R upitnika (Penke i Asendorpf, 2008). On se sastoji od 9 čestica, 3 za svaku od dimenzija - želje, stavovi i ponašanja. Dimenzija ponašanja odnosi se na seksualnu permisivnost, a sudionici na ljestvici od 9 stupnjeva odgovaraju na pitanja vezana uz broj seksualnih partnera (od 0 do 20 i više). Dimenzija stavova odnosi se na stavove sudionika prema neobaveznom seksu na osnovi procjena od 1 do 9 (1 – *uopće se ne slažem*, 9 – *u potpunosti se slažem*). Nadalje, dimenzija želja uključuje pitanja o frekvenciji doživljavanja spontanih seksualnih fantazija ili seksualnih uzbuđenja pri susretanju pojedinaca s kojima osoba nema intimni odnos. Odgovori su također na skali od 9 stupnjeva u rasponu od *nikada do barem jednom dnevno*. Rezultat na skali se može gledati za svaku pojedinu dimenziju, ali u ovom istraživanju korišten je ukupan rezultat koji predstavlja globalnu socioseksualnu orijentaciju pojedinca, a formiran je kao jednostavna linearna kombinacija svih čestica, s tim da se čestica 6 (“Želim imati seksualni odnos s nekim tek kad se uvjerim da ću s tom osobom biti u ozbiljnoj, dužoj vezi”) obrnuto boduje. Koeficijent pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije u ranijem istraživanju iznosio je $\alpha = .83$ za cjelokupnu skalu, dok je test-retest pouzdanost nakon jedne godine iznosila $rtt = .83$ za muškarce, a $rtt = .78$ za žene (Penke i Asendorpf, 2008). Na uzorku sudionika ovoga istraživanja pouzdanost unutarnje konzistencije (Cronbach-alpha) iznosila je .80.

Inventar iskustva u bliskim vezama (engl. Experiences in Close Relationship Inventory)

U istraživanju je primijenjena skraćena hrvatska adaptacija Brennanovog Inventara iskustva u bliskim vezama - IIBV (eng. Experiences in Close Relationship Inventory; Brennan i sur., 1998) koja sadrži 18 čestica (Kamenov i Jelić, 2003). Ova adaptacija, kao i originalni Brennanov upitnik sastoji se od dvije dimenzije - skale anksioznosti (npr. „Bojim se da moji ljubavni partneri neće mariti za mene koliko ja marim za njih.“) i skale izbjegavanja (npr. „Pokušavam izbjeći preveliko zbližavanje s partnerom“) te se koristi za ispitivanje privrženosti u

ljubavnim vezama. Zadatak sudionika je da za svaku od ponuđenih čestica izrazi svoj stupanj slaganja s navedenom tvrdnjom na skali od 7 stupnjeva (1 – *uopće se ne slažem*, 4 – *niti se slažem niti se ne slažem*, 7 – *potpuno se slažem*). Rezultat ispitanika formiran je kao jednostavna linearna kombinacija čestica za svaku od dvije skale uz prethodno rekodiranje čestica 9, 13 i 17. Primjenom ovog upitnika moguće je ljude razlikovati prema četiri tipa privrženosti - sigurnu, zaokupljenu, odbijajuću i plašljivu privrženost, no u ovom su se istraživanju gledali rezultati na dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja. Cronbach alfa koeficijent za dimenziju izbjegavanja iznosio je .68, a za anksioznost .83.

Postupak

Istraživanje je provedeno online upitnikom na platformi *Survey Monkey*, od 11. svibnja do 14. lipnja 2022. godine. Sudionici su regrutirani na više načina: grupama i stranicama na društvenoj mreži *Facebook* (npr. Anketalica) te metodom “snježne grude”, a ciljana populacija bile su punoljetne osobe koje su barem jednom u životu bile u intimnom odnosu. Na samom početku istraživanja nalazila se napomena da je sudjelovanje anonimno i dobrovoljno te da će se prikupljeni podaci analizirati isključivo na grupnoj razini. Prvi dio upitnika sadržavao je sociodemografska pitanja (dob, spol, stupanj obrazovanja, socioekonomski status i pitanje “Jeste li do sada bili barem u jednom romantičnom odnosu?”). Ako su sudionici odgovorili „Ne“ na pitanje „Jeste li do sada bili barem u jednom romantičnom odnosu?“ pred njima se pojavila zadnja stranica ankete te su bili isključeni iz daljnjeg istraživanja. Ako su odgovorili „Da“, pristupili su daljnjem istraživanju. Prosječno trajanje cijele ankete bilo je 13 minuta

Rezultati

Prije provođenja metrijskih postupaka, provjerili smo odstupaju li distribucije prediktorskih varijabli značajno od normalnih. U tu svrhu koristili smo indekse asimetričnosti (engl. *skewness*) i spljoštenosti (engl. *kurtosis*) distribucije. Dobiveni nalazi ukazuju na to da su vrijednosti spljoštenosti i simetričnosti za varijable u upitniku iznosile između -2 i 2, što je prihvatljivo za

provođenje parametrijskih postupaka, prema Hair i suradnicima (2010). U tablici 1 prikazani su deskriptivni podaci prediktorskih varijabli.

Tablica 1

Deskriptivni podaci socioseksualnost, mračne trijade i privrženosti ljubavnim partnerima

	N	Min	Max	M	SD	Skew	Kurt
SOI	286	2.33	8.33	4.44	1.37	0.40	-0.51
Narcizam	291	1.56	4.44	2.90	0.59	0.09	-0.53
Makijavelizam	291	1.33	4.00	2.56	0.50	0.09	-0.30
Psihopatija	291	1.00	4.78	1.95	0.61	1.02	1.63
Anksioznost	278	1.00	6.22	2.92	1.17	0.44	-0.47
Izbjegavanje	278	1.44	5.67	2.87	0.85	0.74	0.08

SOI – socioseksualna orijentacija; Skew – indekst asimetričnosti; Kurt – indeks spljoštenosti

Kako bismo istražili učestalost iskustava preotimanja partnera rezultati Upitnika romantične privlačnosti obrađeni su strategijom koju su predložili Schmitt i Buss (2001). Na čestice koje se odnose na učestalost preotimanja partnera, svi odgovori veći od 1 (*nikad*) smatrali su se *nekim* iskustvom preotimanja partnera (kategorija *Ikada*), a odgovori između 5 (*često*) i 7 (*uvijek*) smatrani su *učestalim* iskustvom preotimanja. Na čestice vezane uz uspješnost preotimanja odgovori veći od 1 smatrani su *donekle* uspješnima, dok su odgovori između 5 (*često*) i 7 (*uvijek*) smatrani *prilično* uspješnima.

Za svaku od čestica vezanih uz učestalost i uspješnost preotimanja za kratkoročne i dugoročne intimne odnose izračunati su postoci odgovora ukupnog uzorka te posebno za muške i za ženske sudionike (Tablica 2 i Tablica 3). Kako bismo usporedili rezultate muškaraca i žena proveden je hi-kvadrat test. Prvo smo usporedili sudionike koji nisu imali iskustvo preotimanja s onima koji su imali neko iskustvo preotimanja (kategorija *Ikada*) te one koji nisu bili uspješni u preotimanju s onima koji su donekle bili. Zatim smo usporedili sudionike koji su imali neko iskustvo preotimanja s onima koji su imali učestalo iskustvo te one koji su bili donekle uspješni sa sudionicima koji su bili prilično uspješni u preotimanju.

Od ukupnog broja sudionika ($N=326$) ,njih 34.9% ($N=114$) izjavljuje da su imali *neko* iskustvo pokušaja preotimanja za kratkoročnu vezu, a 2.8% ($N=9$) ih izjavljuje da su *učestalo* imali iskustvo preotimanja partnera. Muškarci su statistički značajno češće imali neko iskustvo preotimanja za kratkotrajnu vezu u odnosu na žene. Na pitanje koje se odnosi na pokušaj

preotimanja sudionikovog partnera za kratkotrajnu vezu, 69.6% ($N=227$) sudionika izjavilo je da im je netko *nekad* pokušao preoteti partnera, a 8.9% ($N=29$) navodi da im se to događalo učestalo. Što se tiče bivanja metom pokušaja preotimanja za kratkotrajnu seksualnu vezu, 76.4% ($N=249$) navodi da su *nekad* imali to iskustvo, a 14.1% ($N=46$) izjavljuje da su često bili mete preotimanja za kratkoročne veze.

Kod preotimanja za dugotrajne veze, od ukupnog broja sudionika ($N=302$) njih 29.5% ($N=89$) izjavljuje da su imali *neko* iskustvo pokušaja preotimanja, a njih 1.3% ($N=4$) izjavljuje da su imali učestalo iskustvo pokušaja preotimanja za dugotrajnu vezu. 45% ($N=136$) navodi da im se nekad netko pokušao preoteti partnera za ostvarenje dugotrajne veze, dok 3.6% ($N=11$) izjavljuje da su učestalo imali takvo iskustvo. Vezano uz bivanje metom preotimanja za dugoročne veze, 55% ($N=166$) ispitanika odgovara da su nekad imali to iskustvo, a 3.6% ($N=11$) navodi da su često imali to iskustvo.

Tablica 2

Postoci pojedinih odgovora i rodne razlike u iskustvima preotimanja partnera za kratkoročne veze

Iskustva preotimanja partnera za kratkoročne veze	Ikada/donekle			Često/prilično		
	M%	Ž%	χ^2	M%	Ž%	χ^2
Pokušali preoteti nekoga	54.6	26.2	24.332***	5.2	1.7	2.948
Uspješno preoteli nekoga	87.2	93.5	4.458*	51	50	0.011
Netko vama pokušao preoteti partnera	69.1	69.9	0.020	7.2	9.6	0.48
Netko vas pokušao preoteti	74.2	77.3	0.355	9.3	16.2	2.660
Netko vas uspješno preoteo	76.9	69.7	2.139	34.2	19.9	5.562*

** $p < .01$; * $p < .05$; χ^2 – hi-kvadrat; M – muškarci; Ž - žene

* Napomena: Sudionici koji nikad nisu pokušali preoteti nekog niti je itko njih pokušao preoteti preskočili su pitanja s uspješnošću preotimanja.

Tablica 3

Postoci pojedinih odgovora i rodne razlike u iskustvima preotimanja partnera za dugoročne veze

Iskustva preotimanja partnera	Ikada/donekle			Često/prilično		
	M%	Ž%	χ^2	M%	Ž%	χ^2

za dugoročne veze						
Pokušali preoteti nekoga	37.1	26.3	3.514	2.2	0.9	0.822
Uspješno preoteli nekoga	88.0	93.5	3.432	35.1	26.5	0.740
Netko vama pokušao preoteti partnera	44.9	45.1	0.000	4.5	3.3	0.261
Netko vas pokušao preoteti	57.3	54.0	0.278	2.2	4.2	0.700
Netko vas uspješno preoteo	77.8	83.7	1.971	37.1	37.6	0.005

** $p < .01$; * $p < .05$; χ^2 – hi-kvadrat; M – muškarci; Ž – žene

* Napomena: Sudionici koji nikad nisu pokušali preoteti nekog niti je itko njih pokušao preoteti preskočili su pitanja s uspješnošću preotimanja.

U vrijeme ispitivanja 70.9% ($N=217$) sudionika izjavljuje da su bili u ljubavnoj vezi. Od toga 7.8% ($N=18$) sudionika bili su u vezi s osobom koju su privukli dok su bili u vezi s nekim drugim, a 13.4% ($N=31$) sudionika je bilo s partnerom koji je njih privukao dok su bili u vezi s nekim drugim. Nisu dobivene značajne razlike između muškaraca i žena u frekvenciji trenutnih ljubavnih veza općenito ($\chi^2(1,302)=0.69$, $p < 0.05$), ni onih nastalih preotimanjem ($\chi^2(1,231)=1.36$, $p > 0.05$) ili bivanjem metom preotimanja ($\chi^2(1,231)=1.80$, $p > 0.05$).

Kako bismo odgovorili na problem 1, ispitan je odnos između socioseksualnosti, mračne trijade, privrženosti ljubavnim partnerima i pojedinih pitanja upitnika romantične privlačnosti posebno za kratkoročne (Tablica 4) i za dugoročne veze (Tablica 5) odvojeno kod muškaraca i žena te kod svih sudionika (tablice se nalaze u odlomku Prilozi).

Što se tiče kratkoročnih veza pokazuje se da socioseksualnost pozitivno korelira sa svim iskustvima preotimanja partnera za kratkoročne veze. Drugim riječima, u skladu s očekivanjima, pojedinci koji imaju permisivniju socioseksualnu orijentaciju češće su imali iskustvo preotimanja partnera i doživljavali uspjehe u preotimanju za kratkoročne veze. Uspoređujući iste korelacije između muškaraca i žena, pokazuje se da je socioseksualnost značajno povezana s uspješnim preotimanjem samo kod žena dok je s iskustvom da netko sudioniku preotme partnera povezana samo kod muškaraca. Sve crte mračne trijade pozitivno su povezane s pokušajem preotimanja tuđeg partnera za kratkoročnu vezu, no ni jedna nije značajno povezana s uspjehom u tom ponašanju. Gledajući muškarce i žene odvojeno, psihopatija je pozitivno povezana s uspješnim preotimanjem samo kod muškaraca. Psihopatija se pokazala i značajno povezanom s iskustvom da je netko sudioniku pokušao preoteti partnera za kratkoročnu vezu, a ta je povezanost bila vidljiva kod muškaraca ali ne i kod žena. Narcizam i psihopatija pokazali su se značajno povezani s

pokušajem da netko drugi preotme sudionike za kratkoročnu vezu, a s uspješnošću u tom pokušaju dobiveno je da su u značajnoj pozitivnoj vezi makijavelizam i psihopatija. Kod muškaraca su se sve crte mračne trijade pokazale značajno povezane s bivanjem metom pokušaja preotimanja, a kod žena samo narcizam. Uspješnost tog ponašanja povezana je samo s makijavelizmom kod muškaraca, ali ne i kod žena. Što se tiče aspekata privrženosti ljubavnim partnerima na cjelokupnom uzorku, dobivena je značajna pozitivna povezanost anksioznosti i pokušaja da netko sudioniku preotme partnera te pokušaja da netko preotme sudionika za kratkoročnu vezu. Izbjegavanje je pozitivno koreliralo samo s uspješnošću da netko preotme sudionika za kratkoročnu vezu.

Tablica 4

Korelacije mjera iskustava preotimanja partnera za ostvarenje kratkoročne veze sa socioseksualnosti, mračnom trijadom i komponentama privrženosti ljubavnim partnerima kod muškaraca i žena

	Rod	Pokušali preoteti nekoga	Uspješno preoteli nekog	Netko vam pokušao preoteti partnera	Netko vas pokušao preoteti	Netko vas uspješno preoteo
SOI	M	.583**	.228	.355**	.392**	.569**
	Ž	.356**	.371**	.131	.187*	.418**
Narcizam	M	.264**	.230	-.036	.251*	.218
	Ž	.158*	-.064	.045	.163*	.038
Makijavelizam	M	.388**	.253	.066	.251*	.324**
	Ž	.112	.046	-.027	-.026	.047
Psihopatija	M	.415**	.331*	.231*	.278**	.216
	Ž	.246**	.104	.100	.124	.127
Anksioznost	M	.032	.108	.275*	.204	-.030
	Ž	.018	-.182	.192**	.116	.041
Izbjegavanje	M	.257*	.011	-.120	.144	.158
	Ž	-.066	-.146	.047	.020	.103

*SOI – socioseksualna orijentacija; ** $p < .01$; * $p < .05$*

U kontekstu preotimanja za ostvarenje dugoročnih veza, socioseksualnost značajno pozitivno korelira s pokušajem sudionika da nekog preotmu za dugoročnu vezu, s pokušajem da im netko preotme partnera te s bivanjem metom pokušaja preotimanja, a ove su korelacije vidljive

samo kod muških sudionika. Ova povezanost dobivena je kod muških sudionika, ali ne i kod ženskih. Gledajući crte mračne trijade, psihopatija se pokazala značajno pozitivno povezanom s iskustvom da je netko sudioniku pokušao preoteti partnera za dugoročnu vezu te značajno negativno povezana s uspješnošću bivanja metom preotimanja, a ove povezanosti dobivene su samo kod žena. Pokazalo se da narcizam i psihopatija značajno pozitivno koreliraju s pokušajem da netko preotme sudionika kao partnera za dugoročnu vezu. Kod muškaraca je s ovim iskustvom preotimanja značajno pozitivno povezan samo narcizam od crta mračne trijade. Od aspekata privrženosti ljubavnim partnerima, samo anksioznost značajno korelira s nekim iskustvima preotimanja partnera. Naime, sudionici koji su viši na anksioznosti skloniji su pokušajima preotimanja partnera za dugoročne veze i češće su doživjeli da je netko pokušao preoteti njihove partnere. No, samo je kod žena pozitivno povezana anksioznost i pokušaj da im netko preotme partnera za dugoročnu vezu.

Tablica 5

Korelacije mjera iskustava preotimanja partnera za ostvarenje dugoročne veze sa mjerom socioseksualnosti, mračnom trijadom i komponentama privrženosti ljubavnim partnerima kod muškaraca i žena

	Rod	Pokušali preoteti nekoga	Uspješno preoteli nekog	Netko vam pokušao preoteti partnera	Netko vas pokušao preoteti	Netko vas uspješno preoteo
SOI	M	.276**	.295	.291**	.299**	.091
	Ž	.109	.033	.011	.051	-.042
Narcizam	M	.078	.085	-.048	.273**	.001
	Ž	.030	-.006	.136	.253**	-.129
Makijavelizam	M	.195	.162	.046	.084	-.201
	Ž	-.064	-.113	.043	.041	-.064
Psihopatija	M	.411**	.253	.138	.151	-.048
	Ž	.075	-.053	.193**	.237**	-.218*
Anksioznost	M	.270*	.015	.093	-.102	.119
	Ž	.156*	.073	.152*	.089	.061
Izbjegavanje	M	.200	.120	-.083	-.002	-.048
	Ž	-.124	-.269	.050	-.017	.042

*SOI – socioseksualna orijentacija; ** $p < .01$; * $p < .05$*

Kako bi se odgovorilo na problem 2, odnosno kako bismo provjerili predviđaju li socioseksualnost, mračna trijada i komponente romantične privrženosti iskustva preotimanja partnera za kratkoročne i dugoročne veze, provedene su hijerarhijske regresijske analize. Analiza nije provedena za kriterije uspješnosti preotimanja zbog malog broja ljudi u uzorku. Prije provedbe, provjereni su preduvjeti za njenu provedbu. U svrhu provjere problema kolinearnosti, prvo je izračunat faktor inflacije varijance (*VIF*). Vrijednosti *VIF*-a kretale su se između 1 i 3 što su prihvatljive vrijednosti prema Midi i sur. (2010). Provedene su četiri hijerarhijske regresijske analize u dva koraka (Tablica 6 i Tablica 7). U prvom koraku u model smo uključili sociodemografske podatke – rod, obrazovanje i socioekonomski status, a u drugom koraku smo uključili socioseksualnost, crte mračne trijade i komponente privrženosti ljubavnim partnerima. Analize su provedene za kriterije “Pokušali preoteti nekoga za kratkoročnu vezu”, “Netko Vas pokušao preoteti za kratkoročnu vezu”, “Pokušali preoteti nekoga za dugoročnu vezu” i “Netko Vas pokušao preoteti za dugoročnu vezu”. Kriteriji koji uključuju uspješnost preotimanja nisu uključeni u analizu zbog malog broja ljudi u uzorku.

Modeli objašnjavaju statistički značajan dio varijance kriterija pokušaja preotimanja za kratkoročnu vezu. U prvom modelu značajan samostalni doprinos ima varijabla roda pri čemu su muškarci ($M=1.21$, $SD=1.39$) značajno češće nego žene ($M=0.48$, $SD=0.976$) pokušali nekoga preoteti za kratkotrajnu vezu, ali uvođenjem drugog koraka ta se značajnost gubi, dok SES postaje značajan. Konačnim modelom objašnjava se 34% ukupne varijance kriterija pokušaja preotimanja za kratkoročnu vezu, a samostalni značajni doprinos objašnjenju imale su varijable SES, socioseksualnost i psihopatija pri čemu socioseksualnost ima najveći doprinos.

Za kriterij *Netko vas pokušao preoteti za kratkoročnu vezu* oba modela objašnjavaju statistički značajan dio varijance. U prvom modelu značajan samostalni doprinos imaju varijable obrazovanja i SES-a, dok varijabla roda doprinosi objašnjenju tek nakon uvođenja varijabli u drugom koraku što ukazuje na ulogu roda kao moderatora. Dobiveno je da su žene ($M=2.07$, $SD=1.513$) u odnosu na muškarce ($M=1.86$, $SD=1.429$) češće bile žrtvom pokušaja preotimanja. U konačnom modelu objašnjeno je 18.2% varijance kriterija, a značajno samostalno doprinose objašnjenju rod, obrazovanje, SES, socioseksualnost, makijavelizam, narcizam i anksioznost vezana uz privrženost ljubavnim partnerima.

Tablica 6

Prikaz rezultata hijerarhijskih regresijskih analiza za kriterije Pokušali preoteti nekoga za kratkoročnu vezu i Netko vas pokušao preoteti za kratkoročnu vezu (N = 277)

Model	Varijable	Pokušali preoteti nekoga za kratkoročnu vezu		Netko vas pokušao preoteti za kratkoročnu vezu	
		β	p	β	p
1	Rod	-.264	<.001	.109	.065
	Obrazovanje	.005	.934	-.173	.005
	SES	.109	.069	.180	.003
		$\Delta R^2 = .084$		$\Delta R^2 = .055$	
		df ₁ /df ₂ = 3/273		df ₁ /df ₂ = 3/273	
		$p < .001$		$p < .01$	
2	Rod	-.034	.536	.223	<.001
	Obrazovanje	.051	.346	-.152	.010
	SES	.133	.014	.221	<.001
	Socioseksualnost	.428	<.001	.274	<.001
	Makijavelizam	.010	.875	-.164	.020
	Narcizam	.078	.185	.145	.022
	Psihopatija	.230	.001	.127	.095
	Izbjegavanje	-.112	.052	-.076	.228
	Anksioznost	-.007	.900	.164	.008
		$\Delta R^2 = .254$		$\Delta R^2 = .128$	
		df ₁ /df ₂ = 7/2		df ₁ /df ₂ = 6/267	
		$p = <.001$		$p = <.001$	
		$R^2 = .338$		$R^2 = .182$	

0 – muškarci, 1 - žene

Modeli su također objasnili značajan dio varijance za pokušaj preotimanja partnera za dugoročnu vezu. U prvom je modelu statistički značajan doprinos imala samo varijabla roda, pri čemu su muškarci ($M=0.74$, $SD=1.123$) češće pokušali preoteti nekog za dugoročnu vezu nego žene ($M=0.49$, $SD=0.979$). Uvođenjem drugog koraka, rod više nije bio značajan, ali su značajan samostalni doprinos u objašnjenju kriterija imali SES, socioseksualnost, psihopatija, izbjegavanje i anksioznost. Drugim modelom ukupno je objašnjeno 15.1% varijance kriterija.

Za kriterij netko vas pokušao preoteti za dugoročnu vezu značajne su prediktorska varijabla roda, ali tek uvođenjem varijabli u drugom koraku. Osim roda, značajne samostalne doprinose

imaju SES, makijavelizam, narcizam i psihopatija. Konačnim modelom može se objasniti 10.3% varijance kriterija.

Tablica 7

Prikaz rezultata hijerarhijskih regresijskih analiza za kriterije Pokušali preoteti nekoga za dugoročnu vezu i Netko vas pokušao preoteti za dugoročnu vezu (N = 277)

Model	Varijable	Pokušali preoteti nekoga za dugoročnu vezu		Netko vas pokušao preoteti za dugoročnu vezu	
		β	<i>p</i>	β	<i>p</i>
1	Rod	-.127	.034	.040	.502
	Obrazovanje	.087	.162	-.117	.060
	SES	.066	.282	.109	.079
		$\Delta R^2 = .030$		$\Delta R^2 = .020$	
		df ₁ /df ₂ = 3/273		df ₁ /df ₂ = 3/273	
		<i>p</i> < .05		<i>p</i> = .138	
2	Rod	-.028	.656	.137	.032
	Obrazovanje	.094	.118	-.068	.264
	SES	.142	.019	.137	.026
	Socioseksualnost	.175	.008	.104	.118
	Makijavelizam	-.131	.067	-.175	.016
	Narcizam	-.005	.936	.247	<.001
	Psihopatija	.256	.001	.209	.008
	Izbjegavanje	-.143	.026	-.073	.260
	Anksioznost	-.206	.001	.027	.667
		$\Delta R^2 = .121$		$\Delta R^2 = .112$	
		df ₁ /df ₂ = 6/267		df ₁ /df ₂ = 6/267	
		<i>p</i> < .001		<i>p</i> < .001	
		$R^2 = .151$		$R^2 = .103$	

0 – muškarci, 1 – žene

Rasprava

Ovim istraživanjem nastojali smo bolje razumjeti ponašanje preotimanja partnera, točnije ispitati odnos socioseksualnosti, osobina mračne trijade, privrženosti ljubavnim partnerima i različitih iskustava preotimanja partnera za kratkoročne i za dugoročne veze. Prvo smo hi-kvadrat testom ispitali učestalost ponašanja preotimanja partnera kod muškaraca i žena. Općenito što se tiče frekvencije iskustava preotimanja partnera za kratkoročne veze, pokazuje se da je oko 35%

sudionika, od čega je značajno više muškaraca nego žena, pokušalo barem jednom nekoga preoteti kako bi ostvarili kratkotrajnu vezu, a oko 90% ih navodi da su u tome bili donekle uspješni. Otprilike jednako (blizu 70%) muškaraca i žena iskazuje da im je nekad netko pokušao preoteti partnera te sličan broj muškaraca i žena (oko 75%) navodi da su i oni bili nekad mete pokušaja preotimanja za kratkoročnu vezu. Oko 30% sudionika navodi da su pokušali preoteti nekoga za dugoročnu vezu, a oko 90% ih je u tome bilo uspješno te nema rodni razlika. U odnosu na preotimanje za kratkoročne veze, nešto manji broj ljudi navodi da im je netko pokušao preoteti partnera (45%) za dugoročnu vezu i da su oni sami bili mete pokušaja preotimanja (55%). U preotimanjima za ostvarenje dugoročne veze frekvencija muškaraca i žena koji su se upuštali u ovo ponašanje nije se značajno razlikovala. Ovakve frekvencije ponašanja preotimanja partnera slične su frekvencijama dobivenima u prethodnim istraživanjima (Schmitt, 2004; Grundler i sur., 2013) što ukazuje na univerzalnost ovih ponašanja.

Prvi istraživački problem odnosio se na ispitivanje povezanosti socioseksualnosti, mračne trijade i privrženosti ljubavnim partnerima s iskustvima preotimanja partnera za kratkoročne i za dugoročne veze te su u skladu s nalazima prethodnih istraživanja (Grundler i sur., 2013; Jonason i sur., 2010; Kardum i sur., 2015; Schachner i Shaver, 2002) postavljene hipoteze (H1a, H1b i H1c). Pokazalo se da je socioseksualnost pozitivno povezana sa svim iskustvima preotimanja partnera za kratkoročne veze i s njihovim uspjesima čime je potpuno potvrđena H1a. Drugim riječima, osobe permissivne socioseksualne orijentacije sklonije su iskustvima preotimanja partnera za kratkoročne veze u odnosu na osobe restriktivne socioseksualne orijentacije. Ovakve korelacije nisu dobivene za većinu iskustava preotimanja za dugoročne veze što je očekivano s obzirom na to da sama socioseksualnost predstavlja orijentaciju prema neobaveznim kratkotrajnim seksualnim odnosima tj. sklonost poligamiji. Pojedinci permissivne socioseksualne orijentacije koristiti će seksualne strategije koje im omogućavaju dolazak do što većeg broja partnera za kratkotrajne seksualne odnose (Simpson, Wilson i Winterheld, 2004) i signalizirati će drugima svoju seksualnu dostupnost (Simpson, Gangestad i Biek, 1993), a jedna od tih seksualnih strategija upravo je preotimanje partnera.

Hipoteza H1b koja govori o odnosu mračne trijade i iskustava preotimanja partnera većinski je potvrđena i pokazalo se da zaista psihopatija od svih crta mračne trijade najviše korelira s iskustvima preotimanja, no ne samo za kratkoročne veze, već i za dugoročne. Ovakvi nalazi idu u prilogu ideji da impulzivnost, preuzimanje rizika, težnja za novinama (engl. *novelty-seeking*) i

agresivnost koje karakteriziraju pojedince visoke na mračnoj trijadi facilitiraju eksploativni socijalni stil, pa tako i eksploativni stil privlačenja partnera. Naime, Foster, Shrira i Campbell (2006) upravo su pokazali da su osobe s izraženom mračnom trijadom sklonije napustiti trenutnu vezu kako bi započeli novu vezu. Osim toga, pozitivna povezanost psihopatije s iskustvima preotimanja za kratkoročne veze potvrđuje evolucijsko objašnjenje nastanka psihopatije kao strategije brze životne povijesti koja bira kratkoročne seksualne odnose nad roditeljskim ulaganjem kao način postizanja većeg reproduktivnog uspjeha. Ovome u prilog ide i dobivena negativna povezanost između psihopatije i uspjeha da netko preotme sudionika za dugoročnu vezu. Psihopatija se također pokazala pozitivno povezanom s pokušajima da netko sudionicima preotme partnera i za kratkoročne i za dugoročne veze. Ovakvu pojavu možemo objasniti činjenicom da strategije privlačenja kratkoročnih partnera koje su tipične za osobe visoke na mračnoj trijadi mogu ići na štetu trenutačne ljubavne veze. Usmjerenje resursa u privlačenje drugih oduzima resurse koji bi bili korišteni za čuvanje i zadržavanje trenutnog partnera što otvara vrata drugim potencijalnim „preotimačima“. Osim toga, uvid da partner ulaže resurse negdje drugdje, dovodi do manje predanosti vezi i povećava vjerojatnost napuštanja (Jonason i sur., 2010). Dobiveno je da je narcizam, osim s pokušajem preotimanja partnera za kratkoročne veze, pozitivno povezan s bivanjem metom pokušaja preotimanja i za kratkoročne i za dugoročne veze. Moguće je da je razlog ove povezanosti perceptivna pristranost koja je pod utjecajem ličnosti pojedinaca. Naime, bivanje metom pokušaja preotimanja je snažno pod utjecajem percepcije tog ponašanja od strane mete, a narcisoidni pojedinci će vjerojatnije interpretirati neko ponašanje kao da ih netko pokušava privući u odnosu na pojedince s nisko izraženom narcizmom (Kardum i sur., 2015).

Hipoteza H1c vezana uz povezanost privrženosti ljubavnim partnerima potvrđena je u manjoj mjeri. Pokazalo se da je komponenta izbjegavanja povezana samo s uspješnošću da netko preotme sudionika za kratkoročnu vezu. Ovakve korelaciju dobili su i Schachner i Shaver (2002) u svojem istraživanju te su pokazali da pojedinci koji imaju izraženo izbjegavanje također svoje ljubavne veze opisuju manje ekskluzivnima. Manjak ekskluzivnosti veze može objasniti zašto bi partneri osoba sklonih izbjegavanju češće bili metama pokušaja preotimanja za dugoročne veze, no u ovom slučaju potencijalnu ulogu igra i nezadovoljstvo vezom zbog manjka emocionalne bliskosti i intimnosti. Iako nije dobivena pozitivna povezanost između izbjegavanja i pokušaja preotimanja za kratkoročne veze što je bilo očekivano prema nalazima prethodnih istraživanja (Schachner i Shaver, 2002; Gorniewicz, 2011), gledajući odvojeno te korelacije kod muškaraca i

kod žena, pokazuje se značajna pozitivna povezanost samo kod muškaraca. Dakle, samo muškarci, ali ne i žene, koji imaju visoko izraženo izbjegavanje pokazuju sklonost preotimanju partnera za kratkoročne veze. To je u skladu s činjenicom da su muškarci općenito otvoreniji za kratkoročne seksualne odnose, u odnosu na žene (Schmitt, 2005), ali i s nalazom da je za žene s izraženim izbjegavanjem i za muškarce s izraženom anksioznošću najmanje vjerojatno da će se upustiti u seksualne odnose u odnosu na muškarce s visokim izbjegavanjem i žene s visokom anksioznošću (Feeney, Noller i Patty, 1993).

Za razliku od izbjegavanja, anksioznost se pokazala značajno povezanom s više iskustava preotimanja partnera. Što se tiče preotimanja za kratkoročne veze, anksioznost je bila u pozitivnoj korelaciji s pokušajima da netko preotme sudionika i pokušajima da netko preotme sudionikovog partnera. Moguće je da je razlog tome što su anksiozni pojedinci zbog straha od napuštanja i odbacivanja od strane ljubavnog partnera osjetljiviji na prijetnje intimnoj vezi, odnosno prije će percipirati pokušaje preotimanja ili će lakše neka druga slična ponašanja etiketirati kao pokušaje preotimanja. Veća povezanost anksioznosti s iskustvima preotimanja za dugoročne veze u odnosu na kratkoročne, ide u prilog nalazu da anksiozni pojedinci pokazuju veće preferencije ka afektivnim i intimnim aspektima seksualnosti u odnosu na genitalne (Hazan i sur., 1994). Veza između pokušaja preotimanja za dugoročne veze potencijalno se javlja iz razloga toga što su osobe visoke na anksioznosti sklonije zaljublivanju pa će koristiti i strategije preotimanja kako bi pridobile željenog partnera (Hatfield, Briton i Cornelius, 1989).

Drugi istraživački problem odnosio se na ispitivanje prediktivnog doprinosa roda, socioseksualnosti, mračne trijade i privrženosti ljubavnim partnerima u objašnjenju iskustava preotimanja partnera za kratkotrajne i za dugotrajne veze. Djelomično je potvrđena H2a – rod se pokazao značajnim samostalnim prediktorom u objašnjenju pokušaja preotimanja za kratkoročne veze, no ne i za bivanje metom preotimanja za kratkoročne veze. Muškarci značajno češće pokušavaju preoteti partnere u svrhu ostvarenja kratkotrajnog seksualnog odnosa u usporedbi sa ženama. No, uvođenjem varijabli socioseksualnosti, mračne trijade i privrženosti ljubavnim partnerima značajnost se gubi. Možemo zaključiti da se ova rodna razlika može objasniti upravo razlikama u socioseksualnosti i nekim crtama mračne trijade između muškaraca i žena. Kao što je prethodno spomenuto, muškarci opetovano demonstriraju permissivniju socioseksualnost nego žene (Schmitt, 2005) i dobivaju više rezultate na skali psihopatije koja je pozitivno povezana sa strategijama privlačenja većeg broja partnera za neobavezne seksualne odnose (Jonason i sur.,

2009). H2b koja govori o odnosu socioseksualnosti i iskustva preotimanja partnera za kratkoročne veze potpuno je potvrđena. Naime, socioseksualnost se pokazala najvećim samostalnim prediktorom u objašnjenju varijance pokušaja preotimanja partnera i bivanja metom pokušaja preotimanja za kratkoročne veze, ali ne i za dugoročne. Dobiveni rezultati potpuno su u skladu s očekivanjima s obzirom na to da socioseksualnost govori o sklonosti „brzim“ strategijama privlačenja partnera, a preotimanje partnera za kratkoročne veze upravo je jedna od tih strategija (Simpson i Gangestad, 1991).

Nadalje, H2c djelomično je potvrđena jer se nisu sve crte mračne trijade pokazale prediktivnima u objašnjenju preotimanja partnera. Ipak, potvrđeno je da će od svih crta mračne trijade, psihopatija imati najveći prediktivni doprinos u objašnjenju varijance pokušaja preotimanja partnera i za kratkoročne i za dugoročne veze. Iako je mračna trijada povezana sa kratkotrajnim, eksploativnim seksualnim stilom, nije zanemarivo da živimo u svijetu gdje je monogamija socijalno poželjna i najprihvaćenija romantična praksa (Kanazawa i Still, 1999). Stoga nije neočekivano da će takvi pojedinci stupati i u dugotrajnije partnerske odnose (Campbell i Foster, 2002). Makijavelizam i narcizam se nisu pokazali prediktivnima u objašnjenju pokušaja preotimanja partnera, no jesu u objašnjenju varijance bivanja metom preotimanja bez obzira na dugotrajnost veze. Pokazalo se da viši rezultati na ljestvici Makijavelizma predviđaju manju sklonost bivanju metom preotimanja što nije u skladu s prethodnim istraživanjima. Moguće je da razlika proizlazi iz drukčijih mjera makijavelizma – u prethodno spomenutim istraživanjima korištene su zasebni upitnici za svaku od crta mračne trijade (Jonason i sur., 2010; Kardum i sur., 2015).

Što se tiče privrženosti ljubavnim partnerima, prema H2d, očekivali smo da će komponenta izbjegavanja imati značajan samostalni doprinos u objašnjenju iskustava preotimanja za kratkoročne veze, no hipoteza nije potvrđena. Izbjegavanje je bilo značajno prediktivno u objašnjenju varijance pokušaja preotimanja za dugoročne veze, pri čemu su viši rezultati na izbjegavanju predviđali manju sklonost pokušajima preotimanja za dugoročnu vezu. Ovakav nalaz nije iznenađujući s obzirom na to da osobe s visoko izraženim izbjegavanjem pokazuju manjak interesa za intimne veze općenito, a pogotovo za dugoročne veze (Shaver i Brennan, 1992).

Ovo istraživanje ima nekoliko nedostataka koje treba uzeti u obzir pri interpretaciji rezultata. Prvo, preko 100 sudionika je imalo nepotpune podatke do kojih je potencijalno došlo zbog zamora te iz tog razloga nisu mogli biti korišteni u svim provedenim analizama. Ipak, važno

je napomenuti da je, za razliku od prethodnih istraživanja (Grundler i sur., 2013; Schmitt i Buss, 2001; Gorniewicz, 2011; Kardum i sur., 2015) koji su provedeni na uzorku studenata, uzorak u ovom istraživanju bio heterogeniji po dobi ($M_{dob}=30.93$) što mu daje prednost, ali i potencijalno objašnjava nešto drugačije nalaze. Nadalje, sve osobine i iskustva preotimanja mjerena su samoiskazima, što je mogao predstavljati problem zbog evaluativne prirode preotimanja kao nemoralne seksualne strategije (Schmitt i Buss, 2001). Istraživanje je provedeno online pa ne možemo znati u kakvim su uvjetima sudionici rješavali upitnik, jesu li pažljivo čitali i jesu li potpuno razumjeli pitanja. Osim toga, operacionalizacija varijabli iskustava preotimanja partnera podložna je subjektivnoj interpretaciji s obzirom na to da nije eksplicitno objašnjeno što znači vrlo rijetko, rijetko, ponekad itd. Također, u česticama Upitnika romantične privlačnosti nije eksplicitno navedeno jesu li sudionici znali da je osoba koju su pokušali preoteti ili uspješno preoteli u vezi s nekim drugim što je također moglo dovesti do subjektivne interpretacije iskustva preotimanja.

Buduća istraživanja u ovom području bi mogla, osim karakteristika pojedinaca, uzeti u obzir i karakteristike veza, kako bi imali bolji uvid u fenomen preotimanja partnera i njegove mehanizme.

Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je bolje razumjeti ponašanje preotimanja partnera, točnije ispitati odnos socioseksualne orijentacije, osobina mračne trijade, privrženosti ljubavnim partnerima i različitih iskustava preotimanja partnera za kratkoročne i za dugoročne veze. Rezultati su pokazali da su muškarci općenito skloniji preotimanju partnera za kratkoročne veze u odnosu na žene. Socioseksualnost je značajano pozitivno korelirala sa svim iskustvima preotimanja te je imala značajan samostalni doprinos u objašnjenju varijance pokušaja preotimanja za kratkoročne i za dugoročne veze te bivanja metom preotimanja za kratkoročne veze. Od crta mračne trijade psihopatija je najbolje predviđala iskustava preotimanja partnera i to u pozitivnom smjeru. Nadalje, od dimenzija privrženosti ljubavnim partnerima, anksioznost je značajno pozitivno predviđala bivanje metom preotimanja za kratkoročne veze i pokušaj preotimanja za dugoročne veze, dok je izbjegavanje imalo značajan samostalni doprinos u objašnjenju pokušaja preotimanja za dugoročne veze – što su pojedinci bili viši na izbjegavanju to su bili manje skloni preotimanju

za dugoročne veze. Kako bi bolje razumjeli fenomen preotimanja partnera i njegove mehanizme, buduća istraživanja u ovom području bi mogla, osim na karakteristika pojedinaca ispitati i karakteristike intimnih veza pojedinaca.

Literatura

- Wiederman, M. W. (1997). Extramarital sex: Prevalence and correlates in a national survey. *Journal of Sex Research*, 34(2), 167–174. <https://doi.org/10.1080/00224499709551881>
- Ainsworth, M., Blehar, M., Waters, E. i Wall, S. N. (1978). *Patterns of attachment : a psychological study of the strange situation*. Routlage.
- Baker, R. R. i Bellis, M. A. (1995). *Human Sperm Competition: Copulation, Masturbation and Infidelity*. London: Chapman & Hall.
- Bartholomew, K. i Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226–244. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.61.2.226>
- Bowlby, J. (1979). The Bowlby-Ainsworth attachment theory. *Behavioral and Brain Sciences*, 2(04), 637–638. <https://doi.org/10.1017/s0140525x00064955>
- Brennan, K. A., Clark, C. L. i Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. *Attachment theory and close relationships* (pp. 46–76).
- Brennan, K. A. i Shaver, P. R. (1995). Dimensions of Adult Attachment, Affect Regulation, and Romantic Relationship Functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(3), 267–283. <https://doi.org/10.1177/0146167295213008>
- Brunell, A. B., Gentry, W. A., Campbell, W. K., Hoffman, B. J., Kuhnert, K. W. i DeMarree, K. G. (2008). Leader Emergence: The Case of the Narcissistic Leader. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(12), 1663–1676. <https://doi.org/10.1177/0146167208324101>
- Buss, D. M. (2007). The evolution of human mating. *Acta Psychologica Sinica*, 39(3), 502-512.
- Buss, D. M. i Shackelford, T. K. (1997). From vigilance to violence: Mate retention tactics in married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(2), 346–361. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.72.2.346>

- Buunk, A. P. i Fisher, M. (2009). Individual differences in intrasexual competition. *Journal of Evolutionary Psychology*, 7(1), 37–48. <https://doi.org/10.1556/jep.7.2009.1.5>
- Carnelley, K. B., Pietromonaco, P. R. i Jaffe, K. (1996). Attachment, caregiving, and relationship functioning in couples: Effects of self and partner. *Personal Relationships*, 3(3), 257–278. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1996.tb00116.x>
- Campbell, W. K. i Foster, C. A. (2002). Narcissism and Commitment in Romantic Relationships: An Investment Model Analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(4), 484–495. <https://doi.org/10.1177/0146167202287006>
- Christie, R. i Geis, F. L. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic Press
- Davies, A. P., Shackelford, T. K. i Goetz, A. T. (2006). “Attached” or “Unattached”: With whom do men and women prefer to mate, and why?. *Psihologijske teme*, 15(2), 297-314.
- Feeney, J. A. (1994). Attachment style, communication patterns, and satisfaction across the life cycle of marriage. *Personal Relationships*, 1(4), 333–348. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1994.tb00069.x>
- Feeney, J. A., Noller, P. i Patty, J. (1993). Adolescents' interactions with the opposite sex: Influence of attachment style and gender. *Journal of adolescence*, 16(2), 169-186.
- Feeney, J. A., Noller, P. i Patty, J. (1993). Adolescents' interactions with the opposite sex: Influence of attachment style and gender. *Journal of Adolescence*, 16(2), 169–186. <https://doi.org/10.1006/jado.1993.1015>
- Foster, J. D., Jonason, P. K., Shrira, I., Campbell, W. K., Shiverdecker, L. K., i Varner, S. C. (2014). What do you get when you make somebody else's partner your own? An analysis of relationships formed via mate poaching. *Journal of Research in Personality*, 52, 78–90. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2014.07.008>.
- Furnham, A., Richards, S. C. i Paulhus, D. L. (2013). The Dark Triad of Personality: A 10 Year Review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(3), 199–216. <https://doi.org/10.1111/spc3.12018>
- Gangestad, S. W. i Thornhill, R. (1997). The evolutionary psychology of extrapair sex: The role of fluctuating asymmetry. *Evolution and Human Behavior*, 18(2), 69–88. [https://doi.org/10.1016/s1090-5138\(97\)00003-2](https://doi.org/10.1016/s1090-5138(97)00003-2)
- Gangestad, S. W. i Simpson, J. A. (2000). The evolution of human mating: trade-offs and strategic pluralism. *The Behavioral and Brain Sciences*, 23(4), 573–587; discussion 587-644. <https://doi.org/10.1017/s0140525x0000337x>

- Goldberg, L. R. (1992). The development of markers for the Big-Five factor structure. *Psychological Assessment*, 4(1), 26–42. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.4.1.26>
- Greiling, H. i Buss, D. M. (2000). Women's sexual strategies: the hidden dimension of extra-pair mating. *Personality and Individual Differences*, 28(5), 929–963. [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(99\)00151-8](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(99)00151-8)
- Grenyer, B. F. S. (2013). Historical overview of pathological narcissism. *Understanding and Treating Pathological Narcissism.*, 15–26. <https://doi.org/10.1037/14041-001>
- Grundler, P., Kardum, I. i Hudek-Knežević, J. (2013). Učestalost nekih aspekata preotimanja partnera i njihova povezanost sa socioseksualnosti. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 22(1), 63-78.
- Hatfield, E., Brinton, C. i Cornelius, J. (1989). Passionate love and anxiety in young adolescents. *Motivation and Emotion*, 13(4), 271–289. <https://doi.org/10.1007/BF00995539>
- Hair, J., Black, W. C., Babin, B. J. i Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis (7th ed.)*. Pearson Educational International.
- Hazan, C., Zeifman, D. i Middleton, K. (1994). Adult romantic attachment, affection, and sex. In *7th International Conference on Personal Relationships, Groningen, The Netherlands*.
- Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D. i Schmitt, D. P. (2009). The dark triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality*, 23(1), 5–18. <https://doi.org/10.1002/per.698>
- Jonason, P. K., Li, N. P. i Buss, D. M. (2010). The costs and benefits of the Dark Triad: Implications for mate poaching and mate retention tactics. *Personality and Individual Differences*, 48(4), 373–378. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.11.003>
- Kamenov, Ž. i Jelić, M. (2003). Validacija instrumenta za mjerenje privrženosti u različitim vrstama bliskih odnosa: Modifikacija Brennanova Inventara iskustava u bliskim vezama. *Suvremena psihologija*, 6(1).
- Kanazawa, S., i Still, M. C. (1999). Why Monogamy? *Social Forces*, 78(1), 25. <https://doi.org/10.2307/3005789>
- Kardum, I., Hudek-Knezevic, J., Schmitt, D. P. i Grundler, P. (2015). Personality and mate poaching experiences. *Personality and Individual Differences*, 75, 7–12. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.10.048>
- Kinsey, A. C. (1953). *Sexual behavior in the human male*. W.B. Saunders.

- Marlowe, F. (2000). Paternal investment and the human mating system. *Behavioural Processes*, 51(1-3), 45–61. [https://doi.org/10.1016/s0376-6357\(00\)00118-2](https://doi.org/10.1016/s0376-6357(00)00118-2)
- McHoskey, J. W. (2001). Machiavellianism and sexuality: on the moderating role of biological sex. *Personality and Individual Differences*, 31(5), 779–789. [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(00\)00180-x](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(00)00180-x)
- Midi, H., Sarkar, S. K., i Rana, S. (2010). Collinearity diagnostics of binary logistic regression model. *Journal of Interdisciplinary Mathematics*, 13(3), 253–267. doi:10.1080/09720502.2010.1070069
- Miller, L. C., Putha-Bhagavatula, A. i Pedersen, W. C. (2002). Men’s and Women’s Mating Preferences: Distinct Evolutionary Mechanisms? *Current Directions in Psychological Science*, 11(3), 88–93. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00175>
- Muris, P., Merckelbach, H., Otgaar, H. i Meijer, E. (2017). The Malevolent Side of Human Nature. *Perspectives on Psychological Science*, 12(2), 183–204. <https://doi.org/10.1177/1745691616666070>
- Paulhus, D. L. i Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556–563. [https://doi.org/10.1016/s0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/s0092-6566(02)00505-6)
- Penke, L. i Asendorpf, J. B. (2008). Beyond global sociosexual orientations: A more differentiated look at sociosexuality and its effects on courtship and romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(5), 1113–1135. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.95.5.1113>
- Pincus, A. L. i Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological Narcissism and Narcissistic Personality Disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6(1), 421–446. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.121208.131215>
- Rowe, D. C. (1995). Evolution, mating effort, and crime. *Behavioral and Brain Sciences*, 18(03), 573. <https://doi.org/10.1017/s0140525x00039959>
- Schachner, D. A. i Shaver, P. R. (2002). Attachment style and human mate poaching. *New Review of Social Psychology*, 1(122), 29-41.
- Schmitt, D. P. i Buss, D. M. (2000). Sexual Dimensions of Person Description: Beyond or Subsumed by the Big Five? *Journal of Research in Personality*, 34(2), 141–177. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1999.2267>
- Schmitt, D. P. (2005). Sociosexuality from Argentina to Zimbabwe: A 48-nation study of sex, culture, and strategies of human mating. *Behavioral and Brain Sciences*, 28(2), 247–275. <https://doi.org/10.1017/s0140525x05000051>

- Shaver, P. R. i Brennan, K. A. (1992). Attachment Styles and the “Big Five” Personality Traits: Their Connections with Each Other and with Romantic Relationship Outcomes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(5), 536–545. <https://doi.org/10.1177/0146167292185003>
- Simpson, J. A. i Gangestad, S. W. (1991). Individual differences in sociosexuality: Evidence for convergent and discriminant validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(6), 870–883. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.6.870>
- Simpson, J. A., Wilson, C. L. i Winterheld, H. A. (2004). Sociosexuality and romantic relationships. *The handbook of sexuality in close relationships*, 97-122.
- Simpson, J. A., Gangestad, S. W. i Biek, M. (1993). Personality and Nonverbal Social Behavior: An Ethological Perspective of Relationship Initiation. *Journal of Experimental Social Psychology*, 29(5), 434–461. <https://doi.org/10.1006/jesp.1993.1020>
- Trivers, R. L. (1972) Parental investment and sexual selection, p. 136-179. In B. Campbell [ed.], *Sexual selection and the descent of man*, 1871-1971.
- Wiebe, R. P. (2004). Psychopathy and sexual coercion: A Darwinian analysis. *Counseling and Clinical Psychology Journal*, 1(1), 23-41.

Prilozi

Prilog 1

Korelacije mjera iskustava preotimanja partnera za ostvarenje kratkoročne veze sa socioseksualnosti, mračnom trijadom i komponentama privrženosti ljubavnim partnerima.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. SOI	1									
2. Narcizam	.31**	1								
3. Makijavelizam	.15*	.38**	1							
4. Psihopatija	.38**	.54**	.37**	1						
5. Izbjegavanje	.27**	.30**	.06	.28**	1					
6. Anksioznost	.013	.20**	.10	.28**	.3**	1				
7. Pokušali preoteti nekoga	.50**	.27**	.22**	.37**	.07	.01	1			
8. Uspješno preoteli nekoga	.22*	.1	.05	.14	-.08	-.05	.42**	1		
9. Netko vama pokušao preoteti partnera	.2**	.06	.02	.14*	-.01	.21**	.23**	.25**	1	
10. Netko vas pokušao preoteti	.20**	.05	.17**	.13*	.05	.15**	.32**	.51**	.46**	1
11. Netko vas uspješno preoteo	.49**	.19**	.12	.21**	.16*	.02	.36**	.32**	.15**	.19**

** $p < .01$; * $p < .05$

Prilog 2

Korelacije mjera iskustava preotimanja partnera za ostvarenje dugoročne veze sa socioseksualnosti, mračnom trijadom i komponentama privrženosti ljubavnim partnerima

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. SOI	1									
2. Narcizam	.15*	1								
3. Makijavelizam	.31**	.38**	1							
4. Psihopatija	.38**	.37**	.51**	1						
5. Izbjegavanje	.27**	.06	.30**	.28**	1					
6. Anksioznost	.01	.10	.20**	.28**	.30**	1				
7. Pokušali preoteti nekoga	.21*	.06	.06	.23**	-.01	.18**	1			
8. Uspješno preoteli nekog	.11	.02	-.02	.04	-.10	.05	.42**	1		
9. Netko vama pokušao preoteti partnera	.10	.08	.05	.17**	.02	.14*	.26**	.28**	1	
10. Netko vas pokušao preoteti	.11	.25**	.05	.19**	-.01	.04	.22**	.37**	.37**	1
11. Netko vas uspješno preoteo	-.03	-.10	-.13	-.18*	.02	.08	.05	.04	.04	.10

** $p < .01$; * $p < .05$